

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู
ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
School Administration based on the Four Brahmavihara Affecting the
Performance of Teachers in Small-sized Schools under Krabi
Primary Educational Service Area Office

¹ธานินทร์ สมัครแก้ว, ²ปรีชา สามัคคี, ³พระครูสุเมธปริยัติคุณ

¹Tanin Samakkeaw, ²Pricha Samakkhi, ³Phrakrusumetpariyatkhun

¹⁻³สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

¹⁻³Department of Buddhist Educational Administration,
Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus

¹Corresponding author, e-mail: tanin0454@gmail.com

Received: March 10, 2026; Revised: March 23, 2026; Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 2) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครู 3) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู และ 4) ศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 229 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม ระยะที่ 2 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่วนด้านการบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านส่งเสริมการเรียนรู้เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่วนการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4

ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 การบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 4) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความครอบคลุมภารกิจหลักของสถานศึกษาและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเน้นการบริหารวิชาการเป็นภารกิจสำคัญสูงสุด ควบคู่กับการบริหารงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และเอื้ออาทร ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจ มีความร่วมมือในการทำงาน และสามารถยกระดับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: พรหมวิหาร 4; การบริหารสถานศึกษา; การปฏิบัติงานของครู

Abstract

This research aimed to: 1) examine school administration based on the Four Brahmaviharas; 2) examine teachers' work performance; 3) examine the effects of school administration based on the Four Brahmaviharas on teachers' work performance; and 4) explore guidelines for school administration based on the Four Brahmaviharas affecting teachers' work performance in small-sized schools under Krabi Primary Educational Service Area Office. This study employed a mixed-method research approach. Phase 1 employed quantitative research with a sample of 229 school administrators and teachers in small-sized schools, using a questionnaire as the research instrument. Phase 2 employed qualitative research through in-depth interviews with 5 experts. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, multiple regression correlation coefficient, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of school administration based on the Four Brahmaviharas was at the highest level. The highest mean was found in general administration, followed by academic administration and personnel administration, while budget administration had the lowest mean. 2) Teachers' work performance in small-sized schools was at the highest level overall. The item with the highest mean was promoting learning, paying attention to, and accepting individual differences among learners, followed by modeling good conduct with ethics and strong citizenship. The lowest mean was found in self-development for comprehensive knowledge and adapting to change. 3) All four dimensions of school administration based on the Four Brahmaviharas significantly affected teachers' work performance at the .05 level: academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration. 4) The guidelines for school administration based on the Four Brahmaviharas comprehensively covered the school's core missions and were appropriate for the context of small-sized schools, with academic administration as the highest priority, alongside just, transparent, and compassionate budget, personnel, and general administration resulting in teacher motivation, collaborative work, and sustainably improved performance.

Keywords: Four Brahmavihara; School Administration; Teachers' Work Performance

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การบริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถสร้างความร่วมมือกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู งานวิจัยที่ผ่านมาจึงพบว่าการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา (พระมหาสมภาร สารทโร, 2559)

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 102 โรงเรียน ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร ส่งผลให้คุณภาพการศึกษามีความเหลื่อมล้ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) การบริหารโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี พัฒนาศักยภาพครู และยกระดับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยครอบคลุมขอบเขต 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานและยกระดับการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ นำการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้ได้คำตอบที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ส่วนหลัก ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 และการปฏิบัติงานของครู รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อนำมาเสริมและยืนยันผลที่ได้จากระยะแรก

2. ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ทั้งหมด 565 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) กระจายอยู่ใน 8 อำเภอ ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 229 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละอำเภอ เพื่อให้ตัวแทนของทุกพื้นที่ที่มีความครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านทั่วไป ตอนที่ 3 การปฏิบัติงานของครู 5 ด้าน และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ โดยแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ก่อนนำไปใช้จริง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ($IOC \geq 0.50$) และทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 35 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha ≥ 0.80)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติหลายประเภทตามลำดับ ได้แก่ ค่าร้อยละและความถี่สำหรับข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับวัดระดับการบริหารและการปฏิบัติงาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันสำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาว่าการบริหารด้านใดส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูมากที่สุด

3. ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียนทุกขนาด ซึ่งทุกคนมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปและมีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมและนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

4. ขั้นตอนในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 229 คน ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) วิเคราะห์ผลและนำผลที่ได้ไปใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึกในระยะที่ 2 จากนั้นนำข้อมูลจากทั้งสองระยะมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

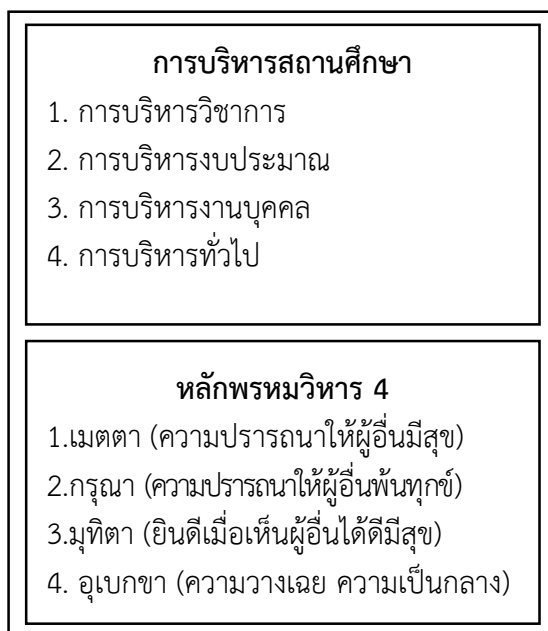
งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรต้น การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านการบริหารงานวิชาการ (2) ด้านการบริหารงบประมาณ (3) ด้านการบริหารงานบุคคล (4) ด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) (2) กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์) (3) มุทิตา (ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีความสุข) (4) อุเบกขา (ความวางเฉย ความเป็นกลาง) (พระมหาสมภาร สารทโร, 2559)

ตัวแปรตาม คือ มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับคุรุสภา พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ที่ตรงกับจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้แก่ (1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู (2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล (4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม และ (5) พัฒนatanเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง (คุรุสภา, 2562)

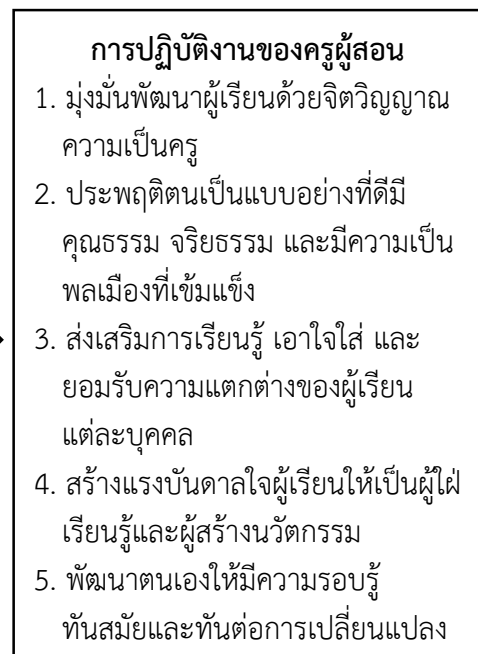
ตัวแปรต้น

(Independent Variable)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variable)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องมากที่สุด รองลงมา คือ การให้ความช่วยเหลือครูในการจัดทำแผนการสอนและเอกสารวิชาการ ส่วนการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านการเงิน บัญชี และพัสดุอย่างชัดเจนและเป็นธรรมมากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่วนการให้ค่าปรึกษาแก่ครูด้านการวางแผนงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารมีการวางแผนอัตรากำลังและแสดงความยินดีเมื่อบุคลากรได้รับรางวัลหรือเลื่อนตำแหน่งมากที่สุด รองลงมา คือ การยอมรับศักยภาพของครูและส่งเสริมให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ส่วนการวางตัวเป็นกลางในการพิจารณาความดีความชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อระดมทรัพยากรพัฒนาการศึกษามากที่สุด รองลงมา คือ การจัดระบบอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและครู ส่วนการอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่และการจัดการความขัดแย้งภายในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยรวมครูมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่วนการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและแสดงความเอาใจใส่ เมตตา และอดทนต่อผู้เรียนมากที่สุด รองลงมา คือ การปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจในวิชาชีพและมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่วนการตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) ด้านประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความรับผิดชอบมากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ส่วนการปฏิบัติตนเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ส่วนตนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูมีการปรับวิธีการสอนหรือสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด รองลงมา คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน ส่วนการใช้วิธีประเมินผลที่หลากหลายและยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้และสร้างนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตั้งคำถามและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ส่วนการตระหนักถึงบทบาทของครูในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

5) ด้านการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ครูมีการติดตามข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางการศึกษาอยู่เสมอมากที่สุด รองลงมา คือ ความพึงพอใจในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่วนการนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของครูในระดับสูงมาก ($r = .98$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .98 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .97 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูได้ ร้อยละ 97 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .03

3) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนจากการถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรเกณฑ์ จึงสามารถนำไปสร้างสมการพยากรณ์ได้

๔) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ ร้อยละ 97 โดยได้สมการพยากรณ์ ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = -0.07 + .34(X_1) + .28(X_2) + .25(X_3) + .14(X_4)$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_y = .37(X_1) + .34(X_2) + .45(X_3) + .14(X_4)$

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า มีแนวทางสำคัญดังนี้

1) แนวทางการบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและศักยภาพของครู เพื่อนำมาใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก พร้อมเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนงานวิชาการและปรับปรุงแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ติดตามและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดในลักษณะของการส่งเสริมกำลังใจมากกว่าการควบคุม รวมทั้งชื่นชมผลงานครูและจัดสรรภาระงานให้เหมาะสม เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรวางแผนงบประมาณโดยยึดความจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ มีการวิเคราะห์ความต้องการด้านวิชาการและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้งบประมาณ พร้อมให้คำปรึกษาเมื่อพบปัญหา การบริหารงบประมาณควรดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และชี้แจงแผนการใช้จ่ายให้บุคลากรรับทราบอย่างชัดเจน รวมทั้งแสดงการยอมรับและชื่นชมการใช้ทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรวิเคราะห์ข้อดีข้อด้อยและภาระงานของครูตามความถนัด ความเชี่ยวชาญ และบริบทของสถานศึกษา เพื่อจัดสรรภาระงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม พร้อมเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาในการทำงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานควรใช้ข้อมูลจากการปฏิบัติงานจริงและนำไปสู่การพัฒนาครูอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการพิจารณาความดีความชอบอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

4) แนวทางการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารควรปรับระบบการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยวิเคราะห์ภาระงาน ทรัพยากร และข้อจำกัดของสถานศึกษา เพื่อนำมาปรับโครงสร้างการทำงานให้มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และกระจายงานอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการจัดระบบงานธุรการและเอกสารให้ชัดเจน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยลดภาระงานของครู รวมทั้งพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากการศึกษาค้นคว้าการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่วนด้านการบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีการนำหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขามาใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานของครูทั้งด้านทัศนคติ แรงจูงใจ และความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยของ พระคำพูน ขนติปัญญา (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับมีความคิดเห็นการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านเมตตา รองลงมา คือ ด้านมุทิตา ด้านกรุณา งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็นการนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าการบริหารที่ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและให้ความสำคัญกับการดูแลบุคลากร จะสามารถสร้างขวัญกำลังใจและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าครูมีแรงจูงใจและความร่วมมือเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยของ พระมหาสุเทพ สุภาจาโร (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็นการบริหารที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ความเป็นธรรม และความโปร่งใสไม่ว่าจะอยู่ในกรอบของหลักธรรมาภิบาลหรือพรหมวิหาร 4 ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยของ วัฒนวรธน ศรีไสว (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพละ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักพละ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่เหลือ 2 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพละ 4 และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น ด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารวิชาการ ทั้งนี้ แม้กรอบแนวคิดจะเป็นหลักพละ 4 แต่ผลการวิจัยสะท้อนในทิศทางเดียวกันว่า งานบริหารทั่วไปเป็นมิติที่ผู้บริหารสามารถแสดงบทบาทเชิงคุณธรรมและภาวะผู้นำได้อย่างชัดเจนที่สุด การบริหารสถานศึกษาโดยนำหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก และสามารถส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในเชิงบวกอย่างชัดเจน ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในกรอบของหลักพรหมวิหาร 4 หลักธรรมาภิบาล และหลักพละ 4 โดยเฉพาะในมิติของการบริหารงานทั่วไปและการบริหารวิชาการ ซึ่งสะท้อนบทบาทของผู้บริหาร ในการดูแล เอื้ออาทร สนับสนุน และวางตนอย่างเป็นธรรม การบริหารสถานศึกษานั้นสะท้อนผลต่อองค์กร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อน ผู้บริหารสามารถเข้าถึงครูและบุคลากรได้อย่างใกล้ชิด ทำให้การนำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาใช้ในการบริหารเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานทั่วไปซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานงาน การดูแลสภาพแวดล้อม และการสร้างบรรยากาศในการทำงาน ผู้บริหารสามารถแสดงบทบาทของความเอื้ออาทร ความเข้าใจ และความเป็นธรรมได้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้ครูเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร มีขวัญกำลังใจ และมีความเต็มใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่วนการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าครูในบริบทสถานศึกษาขนาดเล็กมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ แม้จะต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และภาระงานที่หลากหลาย ผลดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นจากตัวครูเพียงลำพัง หากแต่เป็นผลสะท้อนจากการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู ทั้งในด้านการสนับสนุน การสร้างบรรยากาศ

การทำงาน และการส่งเสริมคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูโดยตรงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธินา ภูติสม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ส่งผลให้ครูสามารถดูแลผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา ปากหวาน (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนดัชนีความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การนำองค์กร การมุ่งเน้นผู้เรียน กระบวนการดำเนินการการมุ่งเน้นบุคลากร การวัดผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้และสุดท้ายผลลัพธ์การดำเนินการ แสดงให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีองค์ประกอบหลายด้านรวมถึงด้านการบริหาร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การนำองค์กร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนไม่มาก ครูสามารถดูแล เอาใจใส่ และติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล ส่งผลให้ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด ประกอบกับครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมักต้องปฏิบัติหน้าที่หลากหลาย จึงเกิดการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น และมีความเข้าใจผู้เรียนในมิติต่างๆ มากขึ้น

ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 การบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 การบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งส่งผลทางบวก โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ = $-0.07 (\text{Constant}) + .34 (X1) + 0.28 (X2) + 0.25 (X3) + .14 (X4)$ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน = $0.37 (X1) + 0.34 (X2) + 0.45 (X3) + 0.14 (X4)$ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู ทั้งในด้านความไว้วางใจ ความเป็นธรรม การสนับสนุน และการเห็นคุณค่าในศักยภาพของครู ส่งผลให้ครูเกิดความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน และปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทสถานศึกษาขนาดเล็กที่ครูต้องรับผิดชอบภาระงานหลายด้าน การบริหารที่ยึดหลักเมตตาและกรุณาจะช่วยลดความตึงเครียด

ในการทำงาน ขณะที่หลักมูทิตาและอุเบกขาจะช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความเป็นธรรมในองค์กร ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมภาร สารทโร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอวังสามหมอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 กับ การปฏิบัติงานของครูมีค่าอยู่ในระดับสูง และตัวแปรด้านการบริหารงานบุคคลสามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา คำคุ้ม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 พบว่า พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความแตกต่างกันตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารมีผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมการทำงานของครูในบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นรูปแบบการบริหารที่ผสมผสานทั้งมิติด้าน “ระบบงาน” และ “มิติด้านจิตใจของบุคลากร” เข้าด้วยกันอย่างสมดุล กล่าวคือ ในด้านการบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไป ผู้บริหารมิได้มุ่งเพียงผลสัมฤทธิ์ของงาน แต่ยังให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความต้องการ และศักยภาพของครูเป็นรายบุคคล ผ่านการใช้หลักเมตตาและกรุณาในการดูแลช่วยเหลือหลักมูทิตาในการเสริมแรงทางบวก และหลักอุเบกขาในการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม จึงส่งผลให้ครูเกิดความไว้วางใจและความผูกพันต่อองค์กร

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

จากการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความครอบคลุมภารกิจหลัก ของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเฉพาะการบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญสูงสุด เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การนำหลักเมตตาและกรุณามาใช้ในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 แนวทางที่พัฒนาขึ้นเน้นการวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ควบคู่กับการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายและชุมชน เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดความคุ้มค่าและตอบสนองต่อความจำเป็นของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การบริหารงบประมาณโดยยึดหลักอุเบกขาและความเป็นธรรมจึงช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และลดความขัดแย้งในการดำเนินงานภายในองค์กร สำหรับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการวางแผนอัตรากำลังครูอย่างเหมาะสม การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจและความร่วมมือในการทำงาน การนำหลักเมตตา กรุณา และมูทิตา มาใช้ในการบริหารงานบุคคล ช่วยให้ครูเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และพร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับการปฏิบัติงาน

ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และในด้านการบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 แนวทางที่พัฒนาขึ้นให้ความสำคัญกับการปรับสภาพแวดล้อมและระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท มีความทันสมัย และเอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการสื่อสารภายในองค์กรอย่างเปิดเผยและสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และลดความขัดแย้งในการทำงาน การบริหารทั่วไปที่ยึดหลักพรหมวิหาร 4 จึงมีส่วนช่วยพัฒนาองค์กรให้มีบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมภาร สารทโร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอสว่างวีระวงศ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 พบว่า การนำหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาใช้ในการบริหารจัดการ ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการปฏิบัติงานของครูอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา คำคุ้ม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานใน ด้านต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารที่ยึดหลักคุณธรรมและความเป็นธรรม มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแนวทางที่บูรณาการทั้งมิติของ “หลักการบริหารสมัยใหม่” และ “หลักคุณธรรมทางจิตใจ” เข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ โครงสร้างไม่ซับซ้อน บุคลากรมีจำนวนจำกัด และต้องอาศัยความร่วมมือเป็นสำคัญ การนำหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาเป็นฐานในการกำหนดแนวทางการบริหาร จึงช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานได้อย่างยืดหยุ่น เข้าใจบริบท และตอบสนองต่อความต้องการของครูและนักเรียนได้อย่างแท้จริง

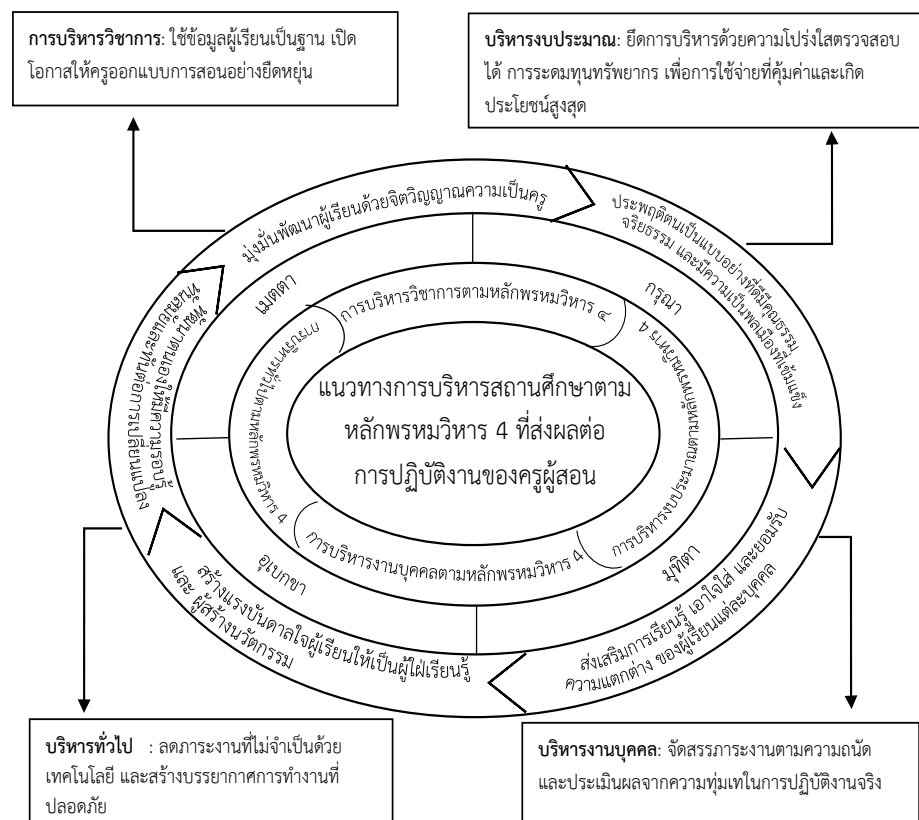
องค์ความรู้ที่ได้

1. จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งผู้วิจัยบูรณาการขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 มุ่งวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีความโปร่งใสในการวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมสนับสนุนครูด้านการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา 2) การบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 มุ่งวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบโปร่งใสและตรวจสอบได้ การระดมทุนทรัพยากร เพื่อการใช้จ่ายที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 3) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 การวางแผนอัตรากำลังครู แนวทางประเมินผลการปฏิบัติงานของครู การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมวินัยและความร่วมมือ สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 มุ่งวางแผนและปรับสภาพแวดล้อม ระบบการบริหารสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับบริบท ทันสมัย จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และลดความขัดแย้งเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

2. จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากผู้บริหารสถานศึกษา

และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 2) การบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 3) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 4) การบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ 1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู 2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล 4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และผู้สร้างนวัตกรรม 5) พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. จากการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จากผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาหลายขนาด พบว่า แนวทางสำคัญประกอบด้วย 1) การบริหารวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา 2) การบริหารงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่เน้นการวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่มุ่งวางแผนอัตรากำลังครู ประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน และ 4) การบริหารทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่เน้นการปรับระบบการบริหารและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นกรอบหลักในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ
- 2) ควรกำหนดนโยบายพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะด้านการบริหารงานบุคคล โดยยึดหลักเมตตา ความเป็นธรรม และการเสริมแรงเชิงบวก เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานของครู
- 3) ควรกำหนดนโยบายด้านงบประมาณที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดแรงกดดันในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผู้บริหารควรนำหลักเมตตาและกรุณาไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลจริงในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน
- 2) ผู้บริหารควรใช้หลักกตัญญูในการยกย่องและให้การยอมรับผลงานครู เพื่อเสริมแรงจิตใจและความผูกพันต่อองค์กร
- 3) ผู้บริหารควรใช้หลักอุเบกขาในการตัดสินใจด้านงบประมาณและการประเมินผล โดยยึดความเป็นธรรม เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาผลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ต่อผลลัพธ์ด้านผู้เรียนและองค์กร เพื่อขยายผลไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัฒนธรรมองค์กร ชื่อเรื่องวิจัยที่เสนอ: การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาขนาดเล็ก
- 2) ควรพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเชิงปฏิบัติพร้อมศึกษาผลก่อนและหลังการใช้ ชื่อเรื่องวิจัยที่เสนอ: การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก
- 3) ควรศึกษาตัวแปรส่งผ่านด้านจิตวิทยาองค์กร เพื่ออธิบายกลไกความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกับการปฏิบัติงานของครู ชื่อเรื่องวิจัยที่เสนอ: อิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คุรุสภา. (2562). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- ชนิดา ปากหวาน. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐนิชา ภูติสม. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- พระคำพูน ขนติปัญญา (สิทธิชัย). (2558). การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเทพ สุภาจาโร (บุญหยง). (2558). การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระมหาสมภาร สารทโร (วรรณพราหมณ์). (2559). การส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสว่างวีระวงศ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันฉัตรวรรณ ศรีไสว. (2564). แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพรหม 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีณา คำคุ้ม. (2561). พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566*. กระบี่: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

